

การพัฒนาสังคมตามแนวคิดทางปรัชญาของ ดร.บี. อาร์. เอ็มเบ็ดการ์
Social Development in Philosophical Concepts of Dr. B.R. Ambedkar Approach

อรณิตย์ จิวโพธิ์เจริญ

Oranit Jewpocharoen

นิสิตปริญญาเอก ภาควิชาปรัชญาและศาสนา

Ph.D. Student, Philosophy and Religion Department

คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

Faculties of Humanities, Kasetsart University

E-mail : oranitjew@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์เรื่อง การศึกษาเชิงบูรณาการในคุณค่าทางจริยธรรมของ ความเชื่อว่ามีและไม่มีพระเจ้า โดยเน้นเฉพาะปรัชญาของดร.บี.อาร์. เอ็มเบ็ดการ์ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา แนวคิดทางปรัชญาของดร.บี.อาร์. เอ็มเบ็ดการ์ เพื่อศึกษาการพัฒนาสังคมของ ดร.บี.อาร์. เอ็มเบ็ดการ์ และ เพื่อวิเคราะห์การพัฒนาสังคมตามแนวคิดทางปรัชญาของดร.บี.อาร์. เอ็มเบ็ดการ์ ผลการศึกษา พบว่า การพัฒนาสังคมตามแนวคิดทางปรัชญาของดร.บี. อาร์. เอ็มเบ็ดการ์ มี 2 ลักษณะ คือ 1) การปฏิรูปศาสนา 2. การปฏิรูปสังคม การปฏิรูปทั้ง 2 ลักษณะมีจุดมุ่งหมายเพื่อส่งเสริมเสรีภาพและความเสมอภาคในสังคม

คำสำคัญ : การพัฒนาสังคม, แนวคิดทางปรัชญา, ดร.บี.อาร์. เอ็มเบ็ดการ์

ABSTRACT

This article is part of the thesis of an integrated study on ethical values of belief and non-belief in an existence of God with emphasis on the philosophies of Dr.B.R. Ambedkar. This article aims to study on the philosophical concepts of Dr. B.R. Ambedkar, to study on the social development of Dr.B.R. Ambedkar and to analyze the social development in philosophical concepts of Dr. B.R. Ambedkar Approach. The Philosophical Concepts of Dr. B.R. Ambedkar Approach are found that there are two main social developments; 1) religious reformation 2) social reformation, support for the liberty and social equality.

Keywords : Social Improvement, Philosophical Concept, Dr. B.R. Ambedkar

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ดร.บี.อาร์ เอ็มเบ็ดการ์ (Dr. Babasaheb Bhimrao Ramji Ambedkar) เกิดเมื่อวันที่ 14 เมษายน ค.ศ.1892 ที่หมู่บ้านอัมพาวเท ตำบลตันคิรี เมืองมันทังคัท รัฐมหาราษฏร์ มีชื่อเดิมว่าพิม สักปาล เป็นบุตรคนที่ 14 (คนสุดท้าย) ของนายรามจี-นางภิมะพาวี สักปาล ครอบครัวของดร.บี.อาร์ เอ็มเบ็ดการ์ อยู่ในกลุ่ม จัณฑาล ซึ่งเป็นกลุ่มที่มีฐานะทางสังคมต่ำที่สุดตามคติของศาสนาพราหมณ์หรือฮินดู ในวัยเด็ก ดร.เอ็มเบ็ดการ์ ได้ศึกษาระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาในพื้นที่ที่เรียกว่า สัตระ (Satara) ระหว่างศึกษา ต้องประสบกับปัญหาจากการแบ่งวรรณะ เนื่องจากพิมมาจากวรรณะต่ำสุดจึงเป็นที่รังเกียจและไม่ได้รับ

การปฏิบัติอย่างเท่าเทียม เช่น ต้องนั่งเรียนที่พื้นแทนการนั่งเก้าอี้ ห้ามดื่มจากแหล่งน้ำดื่มของโรงเรียน และไม่มีเพื่อน เป็นต้น อย่างไรก็ตามมีอาจารย์ในวาระพระพรหมณ์คนหนึ่งให้ความช่วยเหลือพิมพ์ โดยอนุญาตให้ใช้นามสกุลของตนคือเอ็มเบ็คการ์

เมื่อบิดาของเอ็มเบ็คการ์ย้ายมาอยู่เมืองบอมเบย์ เขาจึงได้ศึกษาต่อในระดับเตรียมอุดมที่โรงเรียนมราฐา ต่อมาย้ายไปที่โรงเรียนเอลฟินส์ตันซึ่งมีชื่อเสียง แต่เขายังคงได้รับการปฏิบัติในฐานะจัณฑาล หลังจากสำเร็จการศึกษาระดับเตรียมอุดมเขาก็ได้สมัครกับรามายาฮี ซึ่งมาจากกลุ่มจัณฑาลเช่นเดียวกัน เอ็มเบ็คการ์ศึกษาต่อระดับอุดมศึกษาที่วิทยาลัยเอลฟินส์ตัน การที่เอ็มเบ็คการ์ได้รับโอกาสในการศึกษาต่อจนถึงระดับอุดมศึกษาก็เนื่องมาจากกระแสการปฏิรูปสังคม ทำให้คนกลุ่มจัณฑาลได้รับโอกาสทางการศึกษามากขึ้น ต่อมาเอ็มเบ็คการ์ได้รับทุนไปศึกษาต่อที่มหาวิทยาลัยโคลัมเบีย ประเทศสหรัฐอเมริกา

การศึกษาที่ประเทศสหรัฐอเมริกาทำให้เอ็มเบ็คการ์เกิดแนวคิดค่านิยมประชาธิปไตยของอินเดียและความเท่าเทียมทางสังคม หลังจบการศึกษาจากประเทศสหรัฐอเมริกาเขาก็ได้ศึกษาต่อที่สถาบันทางเศรษฐศาสตร์และการเมืองแห่งลอนดอน ประเทศอังกฤษ แต่ระหว่างการศึกษาที่มีความจำเป็นต้องกลับมาที่รัฐบาโรด้า ประเทศอินเดียเพื่อทำงานตามข้อกำหนดของผู้ได้รับทุนการศึกษา ดร.เอ็ม เบ็คการ์ ได้รับการแต่งตั้งให้เป็นทหารองครักษ์ประจำสำนักพระราชวังบาโรด้า ขณะทำงาน เขาต้องประสบปัญหาการถูกรังเกียจจากเพื่อนร่วมงานเพราะเป็นคนนอกวรรณะ ต่อมาเขาจึงสมัครเป็นอาจารย์วิชาเศรษฐศาสตร์ที่วิทยาลัยซิดนัม แต่ยังคงประสบปัญหาการรังเกียจเพราะวรรณะเช่นเดิม ดร.เอ็ม เบ็คการ์ เริ่มการต่อสู้เพื่อลดการแบ่งชนชั้นและเปลี่ยนไปประกอบอาชีพทนายความ โดยเน้นว่าความให้กลุ่มจัณฑาลที่ถูกเอารัดเอาเปรียบ

ผลจากจากการต่อสู้เพื่อกลุ่มจัณฑาลทำให้ดร.เอ็ม เบ็คการ์ มีชื่อเสียง และได้ดำรงตำแหน่งสำคัญทางการเมือง เช่น สมาชิกสภานิติบัญญัติ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม ตำแหน่งสำคัญที่สุดคือประธานร่างรัฐธรรมนูญแห่งอินเดีย ที่ทำให้เขาได้รับการยกย่องว่าเป็นสถาปนิกแห่งรัฐธรรมนูญอินเดีย ตลอดระยะเวลาของการดำรงตำแหน่งทางการเมือง ดร.เอ็ม เบ็คการ์ ได้พยายามแก้ไขปัญหการกีดกันทางชนชั้นในอินเดียด้วยนโยบายทางการเมือง แต่ไม่เป็นผลสำเร็จ เพราะขัดแย้งกับกระแสของวัฒนธรรมในสังคม ในปี ค.ศ. 1950 เขาจึงเริ่มรณรงค์ให้กลุ่มจัณฑาลเปลี่ยนมานับถือพระพุทธศาสนา รวมทั้งจัดตั้งสมาคมเพื่อสนับสนุนการศึกษาให้แก่กลุ่มจัณฑาล

เหตุการณ์สำคัญที่แสดงถึงการต่อสู้เพื่อปฏิรูปสังคมอินเดียและทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านการนับถือศาสนา คือการนำกลุ่มจัณฑาลจำนวน 500,000 คนทำพิธีปฏิญาณตนเป็นพุทธมามกะ คือเปลี่ยนจากการนับถือศาสนาพราหมณ์หรือฮินดูมานับถือพระพุทธศาสนา ณ เมืองนาคปุระ เมื่อวันที่ 14 ตุลาคม ค.ศ. 1956 ดร.บี อาร์ เอ็มเบ็คการ์ปฏิบัติหน้าที่ในการปฏิวัติสังคมเรื่อยมา แต่ประสบปัญหาสุขภาพ จนกระทั่งเสียชีวิตที่บ้านพักในเมืองบอมเบย์ในเดือนธันวาคม ค.ศ. 1956

จากที่กล่าวมาทั้งหมด ทำให้เข้าใจได้ว่า ดร.บี.อาร์ เอ็มเบ็คการ์เป็นบุคคลสำคัญทางการเมืองของประเทศอินเดียที่มีบทบาทในการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางสังคมและยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนตลอดระยะเวลาที่ดร.บี.อาร์. เอ็มเบ็คการ์ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ได้แก่ สมาชิกสภานิติบัญญัติ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม และประธานร่างรัฐธรรมนูญแห่งอินเดีย ได้พยายามแก้ไขปัญหการกีดกันทางชนชั้นในอินเดียด้วยวิธีการต่าง เช่น การใช้นโยบายทางการเมือง การรณรงค์ให้กลุ่มจัณฑาล (กลุ่มนอกวรรณะตามการจัดระเบียบทางสังคมฮินดู) เปลี่ยนศาสนา และการจัดตั้งสมาคมเพื่อสนับสนุนการศึกษาให้แก่กลุ่มจัณฑาล เป็นต้น เหตุการณ์สำคัญที่แสดงถึงการต่อสู้เพื่อปฏิรูปสังคมอินเดียและทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านการนับถือศาสนา คือการนำกลุ่มจัณฑาลจำนวน 500,000 คนทำพิธีปฏิญาณตนเป็นพุทธมามกะ

คือเปลี่ยนจากการนับถือศาสนาพราหมณ์หรือฮินดูมานับถือพระพุทธศาสนา ณ เมืองนาคปุระ เมื่อวันที่ 14 ตุลาคม ค.ศ. 1956

ผู้ศึกษาพิจารณาเห็นว่า การพัฒนาสังคมของดร.บี.อาร์. เอ็มเบ็ดการ์ โดยเฉพาะการแก้ปัญหาความเหลื่อมล้ำทางสังคม นอกจากจะใช้วิธีการทางการเมือง ยังมีแนวคิดทางปรัชญาเป็นพื้นฐานในการดำเนินงาน จึงเห็นควรที่จะศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างแนวคิดทางปรัชญาของดร.บี.อาร์. เอ็มเบ็ดการ์กับการพัฒนาสังคม

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวคิดทางปรัชญาของ ดร.บี.อาร์. เอ็มเบ็ดการ์
2. เพื่อศึกษาการพัฒนาสังคมของ ดร.บี.อาร์. เอ็มเบ็ดการ์
3. เพื่อวิเคราะห์การพัฒนาสังคมตามแนวคิดทางปรัชญาของ ดร.บี.อาร์. เอ็มเบ็ดการ์

3. ผลการวิจัย

การศึกษาแนวคิดทางปรัชญาของดร.บี. อาร์. เอ็มเบ็ดการ์กับการพัฒนาสังคมมีผลการวิจัยดังนี้

1. แนวคิดทางปรัชญาของดร.บี.อาร์. เอ็มเบ็ดการ์

แนวคิดทางปรัชญาของดร. บี อาร์. เอ็มเบ็ดการ์ สามารถพิจารณาได้จากข้อวิพากษ์วิจารณ์ทางศาสนา คำว่า “ศาสนา” (Relion) ตามทัศนะของเขาไม่ได้มีคำจำกัดความที่แน่ชัด มีได้หลายความหมาย ศาสนามีวิวัฒนาการ 3 ขั้นตอนคือ “ยุคดึกดำบรรพ์ มนุษย์ในยุคนี้ไม่สามารถอธิบายปรากฏการณ์ทางธรรมชาติได้ เชื่อว่าเกิดจากอิทธิฤทธิ์ของภูตผีปีศาจ ยุคที่ศาสนามีลักษณะเป็นความเชื่อ พิธีกรรม การสวด การบูชา และยุคที่ศาสนาเชื่อว่าพระเจ้าเป็นผู้สร้างโลกและทุกสิ่งทุกอย่าง...” (B.R.Ambedkar, 1957, หน้า 226) ทั้งนี้ แนวคิดทางปรัชญาของดร. บี อาร์. เอ็มเบ็ดการ์ เกี่ยวข้องกับศาสนา 2 ศาสนา คือ ศาสนาพราหมณ์หรือฮินดู และพระพุทธศาสนา

1.1 แนวคิดที่มีต่อศาสนาพราหมณ์หรือฮินดู

ดร.บี. อาร์. เอ็มเบ็ดการ์มีทัศนะว่าศาสนาพราหมณ์หรือฮินดูมีอิทธิพลต่อโครงสร้างทางสังคมอินเดีย โดยเฉพาะเรื่องการแบ่งวรรณะ ทำให้คนในวรรณะพราหมณ์ผูกขาดอำนาจ เขาเสนอให้มีการปฏิรูปศาสนาฮินดูในด้านต่าง ๆ ได้แก่

- 1) การสร้างคัมภีร์ทางศาสนาฮินดูขึ้นมาใหม่
- 2) การยกเลิกฐานะนักบวชที่มาจากวรรณะพราหมณ์
- 3) นักบวชมีฐานะเป็นข้าราชการของรัฐ
- 4) การจำกัดปริมาณนักบวช (B.R.Ambedkar, 1943, หน้า 95-98)

การสร้างคัมภีร์ทางศาสนาฮินดูขึ้นมาใหม่ โดยกำหนดให้มีกฎข้อบังคับทางสังคม ยกเลิกการใช้คัมภีร์ศาสนาเดิม เช่น คัมภีร์กฎหมายศาสนา คัมภีร์พระเวท และคัมภีร์ปุราณะ เป็นต้น หากฝ่าฝืนปฏิบัติตามหลักคัมภีร์ดังกล่าวจะมีบทลงโทษ การยกเลิกฐานะนักบวชที่มาจากวรรณะพราหมณ์ กำหนดหลักเกณฑ์ให้คนทุกวรรณะสามารถสอบเป็นนักบวชได้ สำหรับนักบวชที่ไม่ได้รับอนุญาตจากรัฐบาลจะไม่มีสิทธิประกอบพิธีกรรมทางศาสนา นักบวชมีฐานะเป็นข้าราชการของรัฐ กฎในการประพฤติปฏิบัติของนักบวชถือเป็นกฎของแผ่นดินที่นักบวชต้องใช้ในแนวเดียวกันทั่วประเทศ ทั้งนี้ จะต้องมีการจำกัดปริมาณนักบวช โดยออกกฎหมายจำกัดจำนวนในแต่ละรัฐ

1.2 แนวคิดที่มีต่อพระพุทธศาสนา

ดร.บี. อาร์. เอ็มเบ็ดการ์ตีความพุทธประวัติและหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาจนได้แนวคิดที่แตกต่างจากหลักการทางพระพุทธศาสนาที่เผยแพร่ในช่วงเวลาดังกล่าว ได้แก่

1) การตีความพุทธประวัติ

ดร.เอ็ม เบ็ดการ์ อธิบายประวัติของพระพุทธเจ้าโดยใช้หลักเหตุผลและหลักวิทยาศาสตร์ เช่น กรณีการออกผนวชของเจ้าชายสิทธัตถะที่ตามคัมภีร์ระบุว่าเกิดจากการทอดพระเนตรเห็นเทวทูต 4 ได้แก่ คนแก่ คนเจ็บ คนตาย และนักบวช ซึ่งดร.เอ็ม เบ็ดการ์มีความเห็นว่าประเด็นดังกล่าวเป็นเรื่องธรรมดาที่ผู้คนในสังคมพบเช่นกัน จึงไม่น่าจะเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เจ้าชายสิทธัตถะตัดสินใจตัดสินใจ เขาเสนอแนวคิดโดยเชื่อมโยงกับเหตุการณ์ทางสังคมและการเมืองในช่วงที่พระพุทธเจ้ามีพระชนม์ชีพว่า สาเหตุน่าจะมาจากมติการทำสงครามแย่งน้ำในแม่น้ำโรหิณีระหว่างราชวงศ์ศากยกับแคว้นโกลิยะ เจ้าชายสิทธัตถะซึ่งมีเชื้อสายของทั้งสองฝ่ายปฏิเสธมติการทำสงครามดังกล่าวพร้อมเสนอเงื่อนไขในการออกผนวช

2) การอธิบายและประมวลหลักธรรม

ดร.เอ็ม เบ็ดการ์ ได้อธิบายหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาโดยประยุกต์ให้เข้ากับหลักการปกครอง เช่น การอธิบายความหมายของธรรมะว่า ธรรมะคือความเชื่อว่าการกระทำเป็นเครื่องมือแห่งระเบียบทางศีลธรรม ขึ้นอยู่กับการกระทำของมนุษย์กฎระเบียบแห่งศีลธรรมจะเสื่อม ถ้ามนุษย์ประกอบด้วยอกุศลกรรม กฎระเบียบแห่งศีลธรรมจะดี ถ้ามนุษย์ประกอบด้วยอกุศลกรรม ทุกคนจะได้รับผลแห่งการกระทำของตน (B.R.Ambedkar, 1957, หน้า 178)

นอกจากนี้ยังอธิบายถึงหลักการแห่งความล้มเหลวและความสำเร็จของมนุษย์ว่า ความล้มเหลวของมนุษย์ประกอบด้วย 3 สิ่งคือ “ความล้มเหลวทางศีลธรรมจรรยา ความล้มเหลวที่จิตใจ และความล้มเหลวที่ความคิด” (B.R.Ambedkar, 1957, หน้า 160) ส่วนความสำเร็จประกอบด้วย “ความสำเร็จทางศีลธรรม ความสำเร็จทางจิตใจ และความสำเร็จทางความคิด” (B.R.Ambedkar, 1957, หน้า 160)

2. การพัฒนาสังคมของดร.บี.อาร์. เอ็มเบ็ดการ์

ผลงานการพัฒนาสังคมของดร.บี.อาร์. เอ็มเบ็ดการ์จำแนกเป็น 2 ด้าน ได้แก่ การปฏิรูปศาสนาและการปฏิรูปสังคม

2.1 การปฏิรูปศาสนา

สังคมอินเดียในช่วงชีวิตของดร.บี อาร์ เอ็มเบ็ดการ์ (ค.ศ.1892-1956) เป็นช่วงที่มีความเปลี่ยนแปลงทางการเมืองการปกครองและระบบการศึกษา เนื่องจากได้รับอิทธิพลจากประเทศอังกฤษ (อินเดียตกเป็นอาณานิคมของประเทศอังกฤษตั้งแต่ ค.ศ.1877-1947) ชาวอินเดียส่วนหนึ่งจึงได้รับโอกาสในการศึกษาวิชาการของตะวันตก รวมทั้งมีโอกาสไปศึกษาต่างประเทศ ทำให้เกิดนักคิดและกลุ่มรณรงค์เพื่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เช่น การเรียกร้องเอกราช ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงระหว่างสังคมอินเดียกับสังคมภายนอก ในส่วนของดร.บี อาร์ เอ็มเบ็ดการ์มุ่งเน้นที่การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างภายใน คือการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชาวอินเดียที่ถูกเอารัดเอาเปรียบตามการแบ่งวรรณะของศาสนาพราหมณ์หรือฮินดู จึงจำเป็นต้องมีการตรวจสอบและวิจารณ์ศาสนาวิทยาการสมัยใหม่ เช่น ความรู้ทางวิทยาศาสตร์ เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจถึงศาสนาที่แท้จริงซึ่งจะเป็นพื้นฐานในการพัฒนาสังคมต่อไป ศาสนาที่แท้จริงในทัศนะของดร.บี อาร์ เอ็มเบ็ดการ์ หมายถึง “หลักการภูมิปัญญาที่สามารถใช้ตัดสินคุณค่าของสิ่งต่าง ๆ ได้ ต้องไม่มีกฎเกณฑ์ คือการกำหนดให้ปฏิบัติใน แต่ละสิ่งอย่างแน่นอน เพราะกฎเกณฑ์ทำลายความเป็นเหตุเป็นผล จนเหลือแต่ความศรัทธาและการเชื่อฟัง” (B.R.Ambedkar, 1957, หน้า 95)

ดร.บี อาร์ เอ็มเบ็ดการ์ วิจารณ์ว่าเป็นศาสนาที่ต้องได้รับการปฏิรูปคือศาสนาพราหมณ์หรือฮินดู ซึ่งเป็นรากฐานของสังคมอินเดีย โดยวิจารณ์ว่าศาสนาพราหมณ์หรือฮินดูมีข้อบกพร่อง เช่น กฎเกณฑ์ที่เข้มงวดระบบวรรณะ และการรักษาประเพณีโดยไม่เปลี่ยนแปลง เป็นต้น เป็นผลให้คนในสังคมดังกล่าวได้รับความ

เดือดร้อน เช่น กลุ่มจันฑาล ที่ไม่ได้รับความเท่าเทียมทางสังคม และทำให้ไม่สามารถปรับตัวให้ทันต่อสถานการณ์ของสังคมโลกได้ จึงสมควรปฏิรูปในด้านต่าง ๆ คือ

1) การสร้างคัมภีร์ทางศาสนาฮินดูขึ้นใหม่ โดยต้องเป็นที่ยอมรับของคนฮินดูทั้งหมด ยกเลิกการใช้คัมภีร์ศาสนาเดิม เช่น คัมภีร์มนู คัมภีร์พระเวท คัมภีร์ปุณราณะ ทั้งนี้ หากฝ่าฝืนปฏิบัติตามแนวคิดของคัมภีร์ดังกล่าว จะต้องถูกลงโทษ

2) การยกเลิกนักบวชที่สืบสายจากตระกูลพราหมณ์ ศาสนิกทุกคนสามารถเป็นนักบวชได้หากสอบผ่านตามหลักเกณฑ์ที่รัฐกำหนด

3) นักบวชมีฐานะเป็นข้าราชการของรัฐที่หลักปฏิบัติในแนวเดียวกันทั่วประเทศ

4) การออกกฎหมายจำกัดปริมาณนักบวชในแต่ละรัฐ (B.R.Ambedkar, 1943, หน้า 95-98)

อย่างไรก็ตาม หลักการปฏิรูปศาสนาพราหมณ์หรือฮินดูในช่วงต้นยังอยู่ในระดับข้อคิดเห็น มิได้มีผลเชิงนโยบายของประเทศ ตามชีวประวัติของดร.บี อาร์ เอ็มเบ็ดการ์ ได้พยายามเสนอแนะให้มีการปฏิรูปศาสนาพราหมณ์หรือฮินดูในลักษณะอื่น ๆ เพื่อยกเลิกระบบจันฑาลแต่ไม่เป็นผลเช่นกัน จนในที่สุดจึงได้ใช้วิธีเปลี่ยนมานับถือศาสนาอื่น คือพระพุทธศาสนา เพื่อออกจากระบบวรรณะ นอกจากนี้ดร.บี อาร์ เอ็มเบ็ดการ์ยังได้เสนอร่างรัฐธรรมนูญให้ประเทศอินเดียไม่มีศาสนาใดศาสนาหนึ่งเป็นศาสนาประจำชาติ (Secular State) กล่าวคือศาสนาทุกศาสนามีความสำคัญทัดเทียมกัน และต่างได้รับการช่วยเหลือจากรัฐบาล ส่งผลให้ศาสนิกของศาสนาต่าง ๆ ได้รับประโยชน์ รวมทั้งเพิ่มโอกาสในการตัดสินใจเปลี่ยนศาสนาอีกด้วย

2.2 การปฏิรูปสังคม

การปฏิรูปสังคมของดร.บี อาร์ เอ็มเบ็ดการ์เกิดขึ้นอย่างเป็นทางการขณะดร.เอ็มเบ็ดการ์ดำรงตำแหน่งสำคัญทางการเมือง ได้แก่ สมาชิกสภานิติบัญญัติ ประธานร่างรัฐธรรมนูญอินเดีย และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม ดังที่มีการจัดตั้งพรรคการเมืองคือพรรคกรรมกรอิสระ (Independent Labour Party) การเข้าร่วมเป็นคณะบริหารตามนโยบายของรัฐบาลอังกฤษที่ปกครองอินเดีย และยังสนับสนุนให้กลุ่มจันฑาลเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง โดยเสนอแนวคิดใน การสำรวจที่นึ่งพิเศษทางการเมืองทั้งในสภานิติบัญญัติและรัฐบาลต่อคณะกรรมการเซาท์เบอร์โรห์ (Southborough Committee) เมื่อค.ศ. 1919 เพื่อให้กลุ่มจันฑาลมีผู้แทนในสภา อย่างไรก็ตาม การใช้นโยบายทางการเมืองในการแก้ไขปัญหาให้กลุ่มจันฑาลนั้นไม่ได้ผลเท่าที่ควร เนื่องจากขัดแย้งกับกระแสวัฒนธรรมในสังคม ดร.เอ็มเบ็ดการ์จึงเปลี่ยนการนับศาสนาจากศาสนาพราหมณ์หรือฮินดูมาเป็นพระพุทธศาสนา พร้อมทั้งรณรงค์ให้กลุ่มจันฑาลเปลี่ยนมานับถือพระพุทธศาสนา โดยเมื่อวันที่ 14 ตุลาคม ค.ศ. 1956 ดร.เอ็มเบ็ดการ์ พร้อมกลุ่มจันฑาลประมาณ 500,000 คนได้ทำพิธีปฏิญาณตนเป็นพุทธมามกะที่เมืองนาคปุระ

3. การพัฒนาสังคมตามแนวคิดทางปรัชญาของดร.บี.อาร์. เอ็มเบ็ดการ์

แนวคิดทางปรัชญาที่มีผลต่อการพัฒนาสังคมพิจารณาได้จากหัวข้อจริยธรรมหรือจริยศาสตร์ ซึ่งเป็นหนึ่งสาขาวิชาหลักทางปรัชญาอยู่ในหมวดของคุณวิทยา (Axiology) ที่ว่าด้วยเรื่องคุณค่า ประกอบด้วยตรรกศาสตร์ (Logics) คือวิชาที่ว่าด้วยหลักเกณฑ์การใช้เหตุผล สุนทรียศาสตร์ (Axiology) คือวิชาว่าด้วยความงาม และจริยศาสตร์ (Ethics) คือวิชาที่ว่าด้วยหลักเกณฑ์เรื่องความดี ดังที่สุเชาน์ ฟลอยซุม (2523, หน้า 17) อธิบายถึงความสัมพันธ์ระหว่างจริยศาสตร์และคุณค่า (Values) ว่า “คุณค่าทางความประพฤติ (Behaviour) ซึ่งเรียกว่า จริยศาสตร์ (Ethics) อันว่าด้วยเรื่องเป็นต้นว่า ความดีคืออะไร เหตุใดเราจึงต้องประพฤติดี ความประพฤติดีมีผลต่อตัวเราหรือสังคมอย่างไร ความชั่วคืออะไร ความชั่วมีผลเสียต่อตนเองและสังคมอย่างไร”

การพัฒนาสังคมตามแนวคิดทางปรัชญาของดร.บี อาร์ เอ็มเบ็ดการ์ อยู่บนพื้นฐานของจริยศาสตร์ที่ว่า ด้วยเสรีภาพ ความเสมอภาค และภราดรภาพ ศาสนาและการเมืองในทัศนะของดร.บี อาร์ เอ็มเบ็ดการ์ จะต้องดำเนินควบคู่กัน นโยบายทางการเมืองที่ดร.บี.อาร์. เอ็มเบ็ดการ์นำเสนอจึงมุ่งพัฒนาโครงสร้างทาง ศาสนาควบคู่กับการพัฒนาสังคม พิจารณาได้จากหลักการปฏิรูปศาสนาที่แสดงให้เห็นว่า ดร.บี อาร์ เอ็มเบ็ดการ์ มุ่งเน้นให้คนทุกคนชั้นสามารถนับถือศาสนาต่างๆ ได้อย่างเท่าเทียม พร้อมทั้งแก้ไขให้หลักการ ทางศาสนาที่ส่งผลกระทบต่อสังคม เพื่อประโยชน์แก่ชาวอินเดียโดยรวม

4. สรุปผลการวิจัย

การพัฒนาสังคมตามแนวคิดทางปรัชญาของดร.บี อาร์ เอ็มเบ็ดการ์ ส่วนหนึ่งเป็นผลมาจาก ประสบการณ์ชีวิตในฐานะผู้เกิดนอกรวรรณะ คือเกิดในกลุ่มจัณฑาลตามการแบ่งชนชั้นในสังคมฮินดู ซึ่งได้รับความยากลำบากในการดำเนินชีวิต ประกอบกับการได้ศึกษาวิทยาการทั้งด้านการเมืองการปกครอง และศาสนา เมื่อดร.เอ็ม เบ็ดการ์เข้ามามีบทบาททางการเมือง ได้แก่ ดำรงตำแหน่งประธานร่างรัฐธรรมนูญของ อินเดีย และรัฐมนตรีกระทรวงยุติธรรม ก็ได้เสนอนโยบายที่มีผลต่อการพัฒนาสังคม ได้แก่ การปฏิรูปศาสนา และปฏิรูปสังคม เพื่อยกระดับความเป็นอยู่ของคนกลุ่มจัณฑาลให้ดีขึ้น แต่ยังไม่ได้ผลเท่าที่ควร เพราะไม่สามารถแทรกแซงประเพณีวัฒนธรรมของชาวฮินดูได้ ในที่สุดดร.บี. อาร์. เอ็มเบ็ดการ์ จึงได้เปลี่ยนมา นับถือพระพุทธศาสนา พร้อมทั้งรณรงค์ให้กลุ่มจัณฑาลเปลี่ยนมานับถือพระพุทธศาสนา ซึ่งดร.บี. อาร์. เอ็มเบ็ดการ์พิจารณาเห็นว่า เป็นศาสนาที่มีคุณลักษณะของความเสมอภาค เสรี และภราดรภาพนั่นเอง

5. อภิปรายผลการวิจัย

การพัฒนาสังคมตามแนวคิดทางปรัชญาของดร.บี.อาร์. เอ็มเบ็ดการ์ ประกอบด้วย การปฏิรูปศาสนา และการปฏิรูปสังคม การปฏิรูปทั้ง 2 ด้านนี้มีความสัมพันธ์กันคือ ศาสนา โดยเฉพาะศาสนาพราหมณ์หรือฮินดู เป็นรากฐานของวัฒนธรรมอินเดีย การปฏิรูปศาสนาจะส่งผลให้วิถีชีวิตของประชาชนมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบ ไปจากวัฒนธรรมเดิม ขณะเดียวกันการปฏิรูปสังคม เช่น การร่างรัฐธรรมนูญให้ทุกศาสนามีความเท่าเทียมและ การสนับสนุนให้ประชาชนเปลี่ยนมานับถือพระพุทธศาสนาก็เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เลือกดำเนิน ชีวิตในรูปแบบที่แตกต่างจากเดิมเช่นกัน ในส่วนของการสนับสนุนให้กลุ่มจัณฑาลมีส่วนร่วมทางการเมืองนั้น ก็เป็นการเปิดโอกาสให้กลุ่มพลเมืองที่ขาดโอกาสทางการเมืองเพราะกฎเกณฑ์ทางวัฒนธรรม ได้มีโอกาสเข้ามา บริหารประเทศ จะเห็นได้ว่าการปฏิรูปทั้ง 2 ลักษณะดังกล่าวเป็นไปเพื่อให้สอดคล้องกับการปกครองตาม ระบอบประชาธิปไตยที่มุ่งเน้นเรื่องสิทธิ หน้าที่ และความเสมอภาค แม้การดำเนินงานของดร.บี.อาร์.เอมเบ็ด การ์จะยังไม่ประสบความสำเร็จในระดับมหัพภาค แต่ก็ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในบางภาคส่วน โดยเฉพาะประชากรกลุ่มจัณฑาลที่มีการเปลี่ยนแปลง 3 ลักษณะคือ การได้รับโอกาสทางการศึกษา การมีส่วนร่วม ทางการเมือง และการมีเสรีภาพในการออกจากชนบัตวัฒนธรรมเดิม

บรรณานุกรม

สุเชาว์ นพอมชุม. (2523). **ปรัชญาเบื้องต้น**. กรุงเทพฯ : ภาควิชาปรัชญาและศาสนา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

B.R.Ambedkar. (1943). **Mr.Gandhi and Emancipation of Untouchables**. Poona: Bheem Patrika Publiction.

_____. (1957). **Buddha and His Dhamma**. Bombay: Thacker and Co.Ltd.